

valamint a szabványok és az új szolgáltatások létrehozásához szükséges beruházásokat. Ez világszinten módosíthatja a gazdasági és tudományos erőviszonyokat, úgyhogy Európa számára megkerülhetetlen kihívásról van szó.

3.5.3 Végül a tárgyak internete egybeolvasztja a fizikai és a digitális, a valóságos és a virtuális világot; az intelligens tárgyak (smart objects) beépülnek a mindenütt jelenlevő hálózatba (ubiquitous network), amelynek teljes jogú résztvevői, és sokkal nagyobb teret foglalnak el benne, mint a WEB 2 humanista,

részvételen alapuló hálózatában, amely beleolvad a nagymértékben kibővült hálózatba.

3.5.4 Végül az új hálózat – mérete és új tartalmai miatt – irányítási problémákat is felvet, ugyanis a meghatározási követelmények több száz milliárd névre, felhasználandó univerzális szabványra vonatkoznak. Az RFID-t jelenleg magán szabványok és globális EPC-vel (elektronikus termékkódok) működő kereskedelmi kapcsolatok szabályozzák, de vajon ez az út vezet a jövő internetének teljes kibontakozása felé?

Kelt Brüsszelben, 2008. szeptember 18-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Dimitris DIMITRIADIS

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a kreatív online tartalom belső piaci helyzetéről

COM(2007) 836 végleges

(2009/C 77/16)

2008. január 3-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Az Európai Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a kreatív online tartalom belső piaci helyzetéről

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2008. július 16-án elfogadta véleményét. (Előadó: Daniel RETUREAU).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2008. szeptember 17–18-án tartott, 447. plenáris ülésén (a 2008. szeptember 18-i ülésnapon) 115 szavazattal 1 ellenében, 5 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Fogyasztói jogok

1.1.1 Az EGSZB a fogyasztók jogainak hatékony védelmének harcosa. E tekintetben érdeklődéssel várja, hogy kidolgozásra kerüljön az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások fogyasztóinak és felhasználóinak szóló útmutató.

1.1.2 Az EGSZB szerint ennek az útmutatónak legalább a következő szempontokat kell tárgyalnia:

- a hálózat semlegessége a fogyasztók választásának előtérbe helyezése érdekében;
- a személyes adatok megfelelő védelme, illetve fokozott biztonságú elektronikus környezet;
- önkéntes szabályok és bizalmi védjegyek alkalmazása az elektronikus kereskedelemben;

– a fogyasztók jogainak alkalmazhatósága digitális környezetben, kitérve a hozzáférési jogokra, az univerzális szolgáltatásra és a jogszerűtlen kereskedelmi gyakorlatok elleni védelemre is;

– minőségi paraméterek bevezetése az online szolgáltatások számára;

– egyszerű európai űrlap online elérhetővé tétele a tisztességtelenségek bejelentésére;

– online, bíróságon kívüli konfliktusrendezési rendszer.

1.2 Átjárhatóság

1.2.1 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az átjárhatóság központi jelentőségű gazdasági tényező. Megállapítja továbbá, hogy a nyílt szabványok alapvetően az átjárhatóságot szolgálják, és elősegítik a biztonság és a megbízhatóság megerősítését.

1.2.2 Az átjárhatóság folyamatos hiánya korlátozza az európai polgárokat az eszközökhöz, a szolgáltatásokhoz és a tartalmakhoz való hozzáférésben. Emiatt magasabb árat kénytelenek fizetni a berendezésekért, ugyanakkor az eszközök kiválasztásában is korlátozottak a lehetőségeik, ezért áthidaló megoldásokra szorulnak, mivel bizonyos érintett felek szükségtelen technikai eltéréseket vezetnek be, hogy monopolizálhassák a piacot.

1.2.3 Az egymással kompatibilis európai DRM ⁽¹⁾-ek gondolata az EGSZB szemében téves pozitív eszmének tűnik, amely több problémát vet fel, mint amennyit megold, és egyes alkotókat ki is zárhat az online terjesztésből; ráadásul a digitális tartalmak piaca globális piac, amin belül a zónákra való felosztás korlátozza a felhasználók szabadságát.

1.3 Az EGSZB szerint a digitális adathordozók, illetve tárolókapacitással rendelkező berendezések különböző változatainak többé-kevésbé anarchista módon – a tagállamok viszonylatában jelentősen különböző mértékben – történő megadóztatása súlyosan torzíja a piac működését.

1.4 A franciaországi „Olivennes”-törvénytervezetben alkalmazott büntetőjogi intézkedések és rendkívüli eljárások jöcskán túlhaladnak az 1994-ben aláírt marrakeshi egyezményben foglalt WTO-követelményeken. Amint a Bíróság a *Promusicae*-ügyben hozott ítéletében leszögezte, a szerzői jogok tiszteletben tartása érdekében alkalmazott eszközök kiválasztásakor az arányosság elve szerint kell eljárni, és kielégítő egyensúlyt kell találni a jogok és szabadságok, illetve az érintettek érdekei között.

1.5 Ezért várja érdeklődéssel az EGSZB a kreatív online tartalomról szóló, az Európai Bizottság által már tervbe vett ajánlást, amely várhatóan konkrétan nyilatkozik majd az átláthatóságról (címkézés) és a digitális jogok európai szinten történő megállapításának és kezelésének új formáiról; a kreatív tartalmak online terjesztéséhez kapcsolódó innovatív rendszerek ösztönzéséről és támogatásáról; valamint az olyan valódi eszközökre irányuló kutatásokról, amelyek hatékonyan képesek lehetnek fellépni a kereskedelmi célzattal készített illegális másolatok, illetve az alkotók kisemmizésének egyéb formái ellen.

2. Az Európai Bizottság javaslata

2.1 Az Európai Bizottság közleményének és kérdéseinek főbb szempontjai a következőkre irányulnak:

- a kreatív online tartalmak európai piacának szabályozása és harmonizálása
- a szerzői jog és a szomszédos jogok európai rendszere; több területre vonatkozó használati engedélyek; az irodalmi és művészeti alkotások tulajdonához kapcsolódó jogok megfelelőbb védelme
- az adathordozókhoz igazított, átjárható európai DRM-megoldások, különös tekintettel az online tartalmakra
- a kommunikáció és a pénzügyi tranzakciók biztonságának garantálása, harc az illegális (kalóz-)másolatok és a hamisítás ellen, a digitális gazdaságba vetett bizalom megerősítése és az online szolgáltatások fejlődésének elősegítése érdekében

⁽¹⁾ Digital Rights Management – digitálisjog-kezelő rendszerek („politikailag korrekt” kifejezés, melynek értelme: a másolást akadályozó szoftveres, illetve műszaki megoldások).

- a jövő legnagyobb kihívása kétségkívül a magáncélú másolatokhoz kapcsolódó kérdések megoldása lesz, amelyek körül Európában heves viták lángoltak fel. Az Unió különböző tagállamai ugyanis távolról sem rendelkeznek harmonizált szabályozással e kérdésben.

2.2 Az Európai Bizottság szolgálatai által a közleménytől elkülönülten, kizárólag angol nyelven közzétett, 41 oldalas munkadokumentum ⁽²⁾ szerint az online kommunikáció határokra átnyúló jellege, valamint az új technológiák által életre hívott új kereskedelmi modellek megjelenése miatt az Unió politikáinak a tartalmak és a tudás online terjesztéséhez kapcsolódó új modellek támogatására és gyors elterjesztésére kellene irányulniuk. „Kreatív online tartalmak” alatt olyan tartalmakat, illetve szolgáltatásokat kell érteni, mint az online audiovizuális média (filmek, televízió, zene, rádió), az online játékok, az online kiadványok, az online oktatási eszközök, valamint a felhasználók által létrehozott tartalmak (közösségi hálózatok, blogok stb.).

2.3 Az elsődleges, már az i2010 programban ⁽³⁾ is hangoztatott cél egy egységes európai információs térség létrehozása. Miközben az online terjesztéshez kapcsolódó különféle technológiai platformok egyre szaporodnak és terjednek, a felmerült problémák továbbra sem oldódtak meg.

2.4 Ami a digitális gazdaságba vetett bizalom problémáját illeti, visszatérő kérdés az eszközök, szolgáltatások és platformok átjárhatóságának kérdése; egyesek szerint a „peer-to-peer” (P2P) illetve „BitTorrent” fájlcsere rendszerek büntetőjogi üldözése és a szellemi tulajdonjogokat védő drákói rendszerek nem alkalmasak a bizalom légkörének kialakítására, annál is inkább, mert a felhasználók által létrehozott tartalmak robbanásszerű fejlődésével – ami új dimenziót ad a digitális gazdaságban játszott szerepüknek – az állami szintű politikának számos területen új kihívásokkal kell szembenéznük, különös tekintettel a bizalomra és a biztonságra.

2.5 A fogyasztói szervezetek élesen bírálják a DRM-ek alkalmazását, mivel szerintük ezek sértik a fogyasztók alapvető jogait. Egyúttal kockázatokkal járnak az adatvédelemre nézve is, és a fogyasztók számára nem kezelhetők könnyen. Az iparág egyes képviselői azonban kiállnak mellettük, hangsúlyozva, hogy az átjárhatósággal kapcsolatos problémák a berendezések gyártóira, illetve a szoftverek tervezőire vezethetők vissza.

2.6 A globális piacon a nemzeti piacok szereplői a nyelvek sokféleségével és egyes piacok szűköségével, illetve az engedélyekre vonatkozó nemzeti szabályozások eltéréseivel kénytelenek szembesülni. Az internetszolgáltatók a több területre vonatkozó használati engedélyeket és szabályozásokat támogatják, az iparág más ágazatai azonban alapvetően kedvezőtlenül fogadják ezt az elgondolást. A nemzeti engedélyek a szerzők megfelelőbb díjazását tennék lehetővé; ugyanakkor számos jelentős jogkezelő intézmény tevékenysége egyszerre több országra is kiterjed. A zenei szervezetek és a mobilszolgáltatók ugyanakkor a jogdíjak behajtásának egyszerűsítését sürgetik.

⁽²⁾ COM(2007) 836 végleges – Brüsszel, 2008.1.3. SEC(2007) 1710 sz. Európai Bizottsági munkadokumentum.

⁽³⁾ „i2010 – Európai információs társadalom a növekedésért és a foglalkoztatásért” (COM(2005) 229 végleges).

2.7 Az internetszolgáltatók bírálják továbbá a jogdíjbeszedő rendszerek sokféleségét, és a magánmásolatok után fizetendő jogdíjak egyre nehezkesebbé és bonyolultabbá váló, eltérő összegeit, vitatva e rendszerek hasznosságát a DRM-megoldásokkal szemben.

2.8 Az online módon terjeszthető tartalmak hozzáférhetőségének akadályai, a piac széttöredezettsége, valamint a különböző felhasználási módokra kötött szerződések sokfélesége gátolja az alkotások gyors online megjelenését, és jelentős mértékben fékezi a szolgáltatások fejlődését.

2.9 Az Európai Bizottság munkadokumentuma két konzultáció eredményeit tükrözi, jól mutatva a különböző érdekekből adódó álláspontok különböző jellegét; az Európai Bizottság ennek ellenére arra törekszik, hogy előrelépést érjen el a több területen érvényes felhasználási szerződések és az európai szerzői jog (vitatott) területein, különösen az átjárható DRM-megoldások általánossá tétele terén, elősegítve a kultúrák sokféleségét integráló valódi európai piac kialakulását.

2.10 A cél az, hogy az online tartalmak (zene, film, játékok stb.) európai piaca 2010-ig megnégyszereződjön, a 2005-ös 1,8 milliárd eurós bevételhez képest 8,3 milliárd eurós bevételt produkálva.

3. Megjegyzések

3.1 Az EGSZB teljes mértékben tisztában van azzal, hogy az internet a termékek és szolgáltatások digitális formában történő igénybe vétele és terjesztése terén olyan módszerekre ad lehetőséget, amelyek sértik a kreatív online tartalmak szerzőinek, illetve terjesztőinek immateriális javakra vonatkozó jogait, továbbá a magánélet elleni támadásokra és a vállalkozásokkal, illetve magánszemélyekkel szembeni csalások új formáinak bevezetésére is alkalmat teremt.

3.2 Az illegálisan közkézre kerülő alkotások között a kortárs zenei művek állnak vezető helyen, de egyre inkább az élre törnek az audiovizuális alkotások és a különféle jellegű szoftverek is. A jelenség rendkívül nagy méreteket öltött a kezdeti időszakban, amikor a terjesztők még nem álltak elő olyan kereskedelmi modellekkel, amelyek figyelembe vették volna a szellemi jogok megsértésére nyíló új lehetőségeket. A serdülőket internet-használatára vonatkozó pedagógiai fellépésre is szükség lett volna, ám ezt egyetlen intézmény sem kezdeményezte, így mindmáig nincs kielégítő megoldás ezen a téren.

3.3 Az első reakciók olykor szélsőséges szigort, olykor – ritkább esetekben – viszont túlzott engedékenységet tükröztek. A terjesztők általában másolás elleni rendszereket (úgynevezett „DRM-megoldásokat”) alakítottak ki, és egyúttal pénzügyi kompenzációs igényeket jelentettek be a jogtulajdonosok részéről, szélsőségesen elretentő erejű büntetőjogi szankciókat követelve, amelyek azonban – a csalás méreteit figyelembe véve – a gyakorlatban alkalmazhatatlanok, kivéve a főként Kelet-Európából és Ázsiából származó tömeges hamisítások eseteit. Néhány rajtakapott személy elretentő példaként súlyos büntetést kapott, de független hatáértékelés, illetve az illegális másolatok által okozott károk összegére vonatkozó valószínű becslések híján nem lehetett felmérni ezeknek a szankcióknak az elretentő hatását.

3.4 Az EGSZB azonban kissé meglepve fogadja az online formában terjesztett tartalmak védelmére szolgáló „európai” és átjárható DRM-rendszerekre irányuló európai bizottsági javaslatot. A zenét illetően ugyanis már több millió zeneszám érhető el kereskedelmi oldalakon DRM nélkül; a jelenlegi tendencia éppen a DRM fokozatos eltűnése. A terjesztők különböző új

terjesztési rendszereket dolgoznak ki erre a tartalmakra erre a kategóriájára vonatkozóan, beleértve a letöltés nélküli online zenehallgatási lehetőségeket, illetve az olyan speciális előfizetéseket is, amelyek bizonyos reklámok „vállalása” fejében adnak lehetőséget bizonyos számú alkotás ingyenes letöltésére stb.

3.5 A cserélhető, illetve rögzített adathordozókon alkalmazott hardveres védelemre egyre inkább a „fair use” (mértányos felhasználás) akadályaként, nem pedig a kalózok elleni hatékony védelemként tekintenek; az ilyen védelem egyúttal olyan vertikális integrációhoz is vezethet (honlapok, márkához kötődő kódolás kisebb-nagyobb minőségvesztéssel, konkrét formátumokhoz kifejlesztett lejátszók: lásd az Apple saját terjesztési rendszerét AAC kódolással, illetve az iPod és iPhone lejátszót), ami versenyellenes helyzetet teremt. Főként a szoftverek és játékok, illetve egyes online publikációk esetében gyakran alkalmaznak digitális kulcsokra alapuló védelmi megoldásokat; a felhasználónak az egyösszegű vásárlás vagy az adott időtartamra szóló előfizetés lebonyolítását követően juttatják el a saját nevére regisztrált kulcsot: ez a rendszer meglehetősen hatékony és már széles körben elterjedt.

3.6 Az átjárható, integrált digitális DRM-rendszerek az EGSZB meglátása szerint a gyakorlatban már idejélmúltak; kívánatosabb volna alaposan megfigyelni az online tartalmak piacának különböző ágazataiban végbemenő fejlődést, amely úgy tűnik, hogy a szerzői jog és a szomszédos jogok szempontjából kedvező irányba halad, mégpedig megfelelő magatartási kódexekre és realista kereskedelmi modellekre alapozva (*), nem pedig úgy, hogy közösségi kezdeményezéssel próbál tartóssá tenni egy átmeneti, gyorsan változó helyzetet.

3.7 Ami a szerzői jogot és a szomszédos jogokat illeti, a meglévő nemzetközi megállapodások és egyezmények elvileg közös jogalapot képeznek mind a tagállamok között, mind a harmadik országokkal fenntartott kapcsolatok viszonylatában. A gyakorlatban azonban számos eltérés tovább él, a közösségi jog ellenében is. Egy, a belső piacot szabályozó „európai szerzői jogra” vonatkozó javaslat emellett automatikussá tenné a védelmet valamennyi tagállamban, amint e jogokat bármelyikük elismeri, és így egységes védelmet biztosítana.

3.8 Az internet és a tudásalapú társadalom korában elengedhetetlen valódi egyensúlyt találni az általános érdekek és a magánérdekek között. A szerzőknek és a terjesztőknek méltányos ellentételezést kell biztosítani. Egyúttal az olvasók, hallgatók, illetve felhasználók számára ésszerű felhasználási lehetőséget kell garantálni a legálisan beszerzett tartalmakhoz, mind a magáncélú, mind pedig a nyilvános felhasználás, illetve az oktatási intézményekben különböző szinteken megvalósuló oktatás keretein belül.

3.9 Megállapított tény, hogy egyes országok szigorú büntetőjogi intézkedéseket vezettek be a szerzői jogok védelmében, amelyek a kereskedelmi célzat nélküli illegális felhasználókkal szemben túlságosan szigorú szankciókat írnak elő, egyúttal korlátozva a magáncélú felhasználáshoz és másolatokhoz való jogot; ugyanakkor az internetszolgáltatókra kényszerített rendőrségi módszerek, amelyek a terrorizmus elleni harcban hasznosnak bizonyulhatnak, ez esetben aránytalanul tűnnek, és

(*) A boltban kapható CD-kkel azonos áron értékesített online zenei tartalmak túlzott bevételeket biztosítanak a terjesztőknek, ami nem ösztönzi őket arra, hogy olyan realista modelleket kutassanak, amelyek szem előtt tartják a valódi előállítási árakat, illetve a nem aránytalan kereskedelmi bevételeket.

csorbíthatják a magánélethez való jogot, egyoldalúan a terjesztőknek kedvező jogi környezetet hozva létre. Lehetséges, hogy az ilyen típusú szabályozások végül a magánélet tiszteletben tartását felügyelő strasbourgi Emberi Jogok Európai Bírósága elé fognak kerülni. A Luxemburgi Bíróság a maga részéről az arányosság elvének betartására figyelmeztet, és a különböző felmerülő jogok közötti egyensúly keresését hangsúlyozza (*Promusicae*-ítélet).

3.10 Egyes országok – többnyire ugyanazok – továbbá különadót vetnek ki a digitális adathordozók valamennyi típusára, az illegális másolás eszközeinek tekintve azokat, függetlenül attól, milyen célra vásárolják. Jóllehet az adót gyakran a „magáncélú másolatok adójának” nevezik, valójában az ebből származó jelentős bevételek elosztása korántsem átlátható módon történik. A fenti megközelítés, amely minden magáncélú másolatot, illetve a „fair use” eseteit is a szerzői és szomszédos jogok megsértésével azonosítja, különösen az IKT-k tisztességes felhasználói – azaz az igen jelentős többség –, illetve a digitális adathordozókat a zeneszámok vagy játékok másolásától igencsak eltérő célokra használó vállalkozások számára tarthatatlan. A hasonló adókievetéseket legalábbis enyhíteni kellene, és arányossá tenni a digitális egységek tárolásának tényleges költségeivel (például az adathordozó eladási ára és a gigabájtban kifejezett tárolási kapacitás hányadosaként kifejezve), mivel adathordozónként jelentős torzulásokat lehet tapasztalni.

3.11 A különböző érintett felek jogait tiszteletben kell tartani, de a hatályban lévő irányelvek betartása mellett és az arányosság elvének alkalmazásával, amint azt a Bíróság a *Promusicae*-ügyben hozott ítéletében ⁽⁵⁾ világosan kifejtette.

4. Az EGSZB további megjegyzései

4.1 Az EGSZB osztja azt a véleményt, hogy a szabad versenyhez nélkülözhetetlen átjárhatóság csak abban az esetben valósulhat meg, ha a fogyasztó tetszés szerinti berendezéssel

lejátszhatja a kívánt műveket. E tekintetben az egyetlen megoldást a művek nyílt, mindenki számára hozzáférhető szabványok szerinti kódolása jelentheti. Márpedig mindenfajta DRM alapértelmezés szerint tiltja a mű bármely, a DRM kibocsátója által külön nem engedélyezett hardver- vagy szoftvereszközzel történő lejátszását. A DRM – meghatározásából adódóan – az általa alkalmazott zárt formátumok titkán alapul, amelynek műszaki specifikációi nyilvánosan nem hozzáférhetők. A DRM kibocsátója által nem engedélyezett, illetve akkreditált rendszerek tehát kizorulnak a versenyből. Jelenleg nem létezik egyetlen nyílt szabványokon alapuló DRM-megoldás sem. Ez a megoldás keresztengedélyek bonyolult rendszerét követeli meg, és egyes alkotók kizorulhatnak a piacról például azért, mert nem alkalmaznak DRM-eket. Digitális alkotások egész ágazatai előtt zárulna be a piac – a tudományos intézeteket és kutatóközpontokat, az egyetemeket, a szabad szoftvereket és az alternatív felhasználási engedélyek alá tartozó alkotásokat is beleértve –, amelyen kizárólag kereskedelmi tartalmak maradhatnának, ami összeegyeztethetetlennek tűnik az információs és tudásalapú társadalommal, melynek Európa úttörő példája kíván lenni.

4.2 A fenti rendszerek egyike sem nyújt kielégítő megoldást például a harmadik országokból származó alkotások és tartalmak Európába irányuló importja, illetve a földrészükről történő export esetében. Az európai DRM-szoftver(ek)nek ez esetben az audiovizuális téren gyakran jóval aktívabb külső piacokkal is kompatibilisnek kellene lenniük. A DRM kitarja a kapukat a versenyellenes magatartások és a multimédia-iparágon belüli vertikális integrációra irányuló kísérletek előtt. Jól illusztrálja ezt a problémát az Apple által kiadott iTunes esete, amely DRM-et és márkához kötött kódolást alkalmazva a gyakorlatban iPod vagy iPhone típusú lejátszó használatára kényszeríti a felhasználót.

4.3 Ha a DRM-szoftverek teljes forráskódjának nyilvánosságra hozatala helyett csak az alkalmazásprogramozási felületet (API) teszik nyilvánossá – ami meglehetősen nagy kísértést jelenthet egyes szolgáltatók esetében –, fennáll annak veszélye, hogy nem valósul meg a valódi átjárhatóság.

4.4 A kalózkodóknak rendkívül gyorsan meg tudnak kerülni bármilyen típusú védelmi rendszert, illetve reprodukálni tudják annak megfelelőjét; olyannyira, hogy a tartalomszolgáltatók elvesztették a DRM-megoldásokba vetett bizalmukat, és új kereskedelmi terjesztési modellek kidolgozásán munkálkodnak, mint például az átalányjellegű előfizetések; a szabad zenehallgatás, de csak fizetés ellenében történő letöltés; a reklámok kapcsolása stb. Inkább bízni kellene a piacon, semmint kapkodva és fejtelenségben jogszabályokat hozni, mint Franciaország esetében, ahol egymást követik az újabb jogszabályok, egymásnak ellentmondó ítélkezési gyakorlatokat szülve. A „nagyok” lobbijai által kifejtett nyomás (a zenei piacot őt, az audiovizuális piacot hat vagy hét globális vezető cég uralja) mindeddig meghatározó szerepet játszott abban, hogy bizonyos országok megvonják a magáncélú másolatokhoz való jogot, és büntetőjogilag üldözzék a magánszemélyek közötti fájlcsereket. A legújabb francia törvénytervezet is elvész a túlzó szankciók súllyesztőjében.

4.5 Amint azt az EGSZB már korábbi véleményeiben kifejtette, a büntetőjogot kizárólag a kereskedelmi célú illegális másolásra és hamisításra (a gyakran maffiaszerűen történő előállításra és terjesztésre) kellene alkalmazni; egyes tagállamokban – köztük a nyílt piacokon is – igen könnyű illegális szoftverekhez vagy zenei, audiovizuális felvételekhez hozzájutni; valamint

⁽⁵⁾ A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nagytanács) – 2008. január 29.

A C-275/06. sz. ügyben

[...] előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában

[...] a Bíróság (nagytanács) a következőképpen határozott:

„A belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól szóló, 2000. június 8-i 2000/31/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (elektronikus kereskedelemről szóló irányelv), az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv, a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló, 2004. április 29-i 2004/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és az elektronikus hírközlési ágazatban a személyes adatok kezeléséről, feldolgozásáról és a magánélet védelméről szóló, 2002. július 12-i 2002/58/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (elektronikus hírközlési adatvédelmi irányelv) nem kötelezi a tagállamokat, hogy olyan helyzetben, mint az alapügy, a szerzői jog hatékony védelmének biztosítása céljából előírják a személyes adatok polgári eljárás keretében történő közzétételének kötelezettségét. A közösségi jog azonban megköveteli az említett tagállamoktól, hogy ezen irányelvek átültetése során azok olyan értelmezésére támaszkodjanak, amely lehetővé teszi a közösségi jogrend által védett különböző alapjogok igazságos egyensúlyának a biztosítását. Továbbá az említett irányelvek átültetésére vonatkozó intézkedések végrehajtása során a tagállami hatóságok és bíróságok kötelesek, hogy nemzeti jogukat nemcsak hogy ugyanezen irányelvekkel összhangban értelmezzék, hanem hogy ezen irányelvek ne olyan értelmezésére támaszkodjanak, amely az említett alapjogokba vagy más közösségi jogi általános alapelvekbe, mint az arányosság elve, ütközik”.

Európában is előállítanak hamisítványokat, de az illegális másolatok döntő része Ázsiából származik. Ezt a tömeges méretű, kereskedelmi célzatú illegális tevékenységet kellene elsősorban célba venni és szankcionálni, egyúttal megfelelő rendőrségi és igazságszolgáltatási együttműködést alakítva ki a nemzetközi bünszervezetek felszámolása érdekében.

4.6 Ami a fájlcserélés – különösen a serdülőkorúak között elterjedt – gyakorlatát illeti, elsősorban az azzal kapcsolatos tájékoztatást kell fejleszteni, hogy a szerzőknek és a termékek előállítóinak méltányos díjazást kell kapniuk a munkájukért (különös tekintettel a jogdíjakra erősen rászoruló alkotókra), és fokozni kell az állampolgári nevelés intenzitását.

4.7 Nem minden tömeges fájlcserélés jelenti szükségszerűen pénzügyi ellenszolgáltatáshoz kötött szellemi tulajdonjoggal védett tartalmak cseréjét. Lehet különböző tartalmak ingyenes cseréjéről, illetve publikációjáról is szó (tudományos kísérletek és munkák eredményei, illetve a másolást vagy a terjesztést nem korlátozó felhasználási engedélyek alá tartozó művek).

4.8 Ugyanakkor azonban a Franciaországban előkészületben lévő törvény az egész hálózatot szigorú felügyelet alá kívánja helyezni, lehetővé téve az internetezők személyes adatainak hosszabb időszakra történő megőrzését. Ezeket az adatokat szabadon a „nagyok” képviselőinek rendelkezésére bocsátják, pedig egy hasonló rendszer megvalósítása esetén kizárólag a bírósági felhatalmazással rendelkező állami hatóságoknak szabadna hozzáférniük az ilyen adatokhoz.

4.9 A tartalomszolgáltatók által nehezen érthető nyelvezeten megfogalmazott „szerződés” kivételes esetekre korlátozzák a magáncélú másolatkészítés jogát, szigorú megkötések mellett; ezek a szerződések ellentétesek a fogyasztók körében gyakran divatos impulzív vásárlási szokásokkal.

4.10 Míg az effajta túlzott törvényes védelem a gyakorlatban egyedül a professzionális szerzőknek és terjesztőknek kedvez, az egyéni tartalomkészítők, a nagyközönség előtt még ismeretlen művészek, illetve az alternatív felhasználási engedélyeket (GPL, LGPL, *creative commons* stb. – mintegy ötvenféle ilyen létezik) használó alkotók a maguk részéről semmiféle specifikus védelmet nem élveznek, jóllehet ezek az engedélyek is a szerzői jog hatálya alá tartoznak, és nem feltétlenül ingyenesek. Ez utóbbiaknak előzetesen a bíróságon keresztül kell feljelentést tenniük hamisítás miatt, ami mélységes egyenlőtlenséget teremt a törvény előtt a nagy nemzetközi terjesztők és a kisvállalkozások, illetve magánszemélyek között.

4.11 Az EGSZB úgy véli, hogy valójában a törvények alapköve nem lehet más, mint a jóhiszemű fogyasztók védelme, illetve a szerzők munkájának igazságos díjazása.

4.12 A legálisan megszerzett felhasználói engedélyekre vonatkozó korlátozó rendelkezések, illetve a „nagyok” képviselőinek a személyes adatokhoz való hozzáférése ellentétes a kitűzött célokkal, mivel a „kereskedelmi” hamisítók képesek minden technikai akadályt leküzdeni és eltörölni minden nyomot maguk után a hálózatokon, és így az ellenőrzések ténylegesen csak az internetezők kereskedelmi célzat nélküli legális, illetve illegális adatszerzéséhez férhetnek hozzá, még ha a fenti adatszerzés jelentős része illegális is, és tömeges jellegükhöz mért eszköz-

zökkel fel is kell lépni ellenük. A néhány „példát statuáló” ítélet és az internetezők „elriasztását” célzó propaganda nem elegendő a probléma megoldásához, mivel a rajtakapás esélye igen csekély, és aligha fogja aggasztani például azokat a serdülőkorúakat, akik nincsenek tisztában azzal, milyen kárt okoznak tevékenységükkel kedvenc szerzőiknek.

4.13 Az a tény, hogy az internetszolgáltatók hosszú ideig megőrizhetik minden internetező személyes adatait, már önmagában is az internetezők magánéletébe való súlyos beavatkozást jelent; vajon feltétlenül szükséges-e ez az intézkedés a szerzői jog és a szomszédos jogok betartatásához, és nem aránytalan-e a kitűzött céllal? Vajon ezek a jogok olyan abszolút jogok-e, amelyek indokolhatják az internethasználók magánéletének folyamatos megsértését?

4.14 A megőrzött adatok adott esetben felhasználhatók a terrorizmus elleni harcban is, de az internetezőknek minden esetben jogi garanciákat kell adni a kapcsolódásaik bizalmas jellegére nézve, amelyeket csak döntő fontosságú közérdekből, rendszeres mandátummal rendelkező közhatalóság által, pontos és a bírósági felhatalmazásban jól behatárolt céllal szabad megszüntetni.

4.15 Az adatok bizonyos, tudományos vagy elemzési célú felhasználására általános engedélyt lehet adni bizonyos feltételek mellett, különösen az adatok névtelenségének garantálásával. Ezzel szemben tiltani kellene a névvel ellátott kötött fájlok adatainak begyűjtését, a nevesített adatok „profilalkotási” célzattal – a reklámhatékonyság érdekében – történő gyűjtését, illetve ezen adatok megőrzését, a keresőprogramokban használt kulcsszavakhoz történő hozzárendelését, illetve az egyéb hasonló, a „nagyok”, illetve a többi nagyvállalatok használatára végzett gyakorlatokat, mivel azok szintén sértik a polgárok magánélethez való jogát.

4.16 Számos ország adókkal terheli a rögzített, illetve cserélhető adathordozókat, a jogtulajdonos kizárólagos javára (főként az audiovizuális tartalmak esetében), olykor az egyáltalán nem ilyen használatra készült adathordozókat is megadóztatva; ez a rendszer a digitális adathordozók minden egyes felhasználóját potenciális kalóznak tekinti. Egyes felhasználói kategóriákat mentesíteni kellene ez alól a rendszer alól, különös tekintettel a vállalkozásokra. Ezzel szemben azokat a szélessávúinternet-szolgáltatókat, amelyek a bizonyos esetekben lehetséges illegális felhasználásra építve fejlesztették ki hálózataikat, viszonylag alacsony, de a magánszemélyek közötti forgalommal arányos mértékben meg kellene adóztatni, hogy ezek is hozzájáruljanak a szerzői jogdíjakat gyűjtő szervezetek bevételeihez és az új tartalmak támogatásához; ugyanakkor az államok a beszedéshez és a szétszórásához kapcsolódó költségeken túlmenően a szóban forgó adókat sem egészben, sem részben nem fordíthatják saját céljaikra.

4.17 A skandináv országokban, különösen Svédországban alkalmazott szerzőijogdíj-kezelési példák sokkal inkább követhetők, mint az egymást követő francia jogszabályok és -tervezetek, amelyek kiegyensúlyozatlanok és kevésbé meggyőzőek az új keletű tartalomkészítők, illetve a kis- és középvállalkozások támogatása szempontjából.

4.18 Svédországhoz hasonlóan egy ésszerű hosszúságú, kizárólagos felhasználói jogokat biztosító időszakot követően egy globális jogkezelési rendszer léphetne életbe.

4.19 Az EGSZB már a „szellemi tulajdonjog” (ipari tulajdonjogok, irodalmi és műalkotások szerzői jogai és egyéb szomszédos vagy *ad hoc*, az Unió által elismert és védett jogok) védelmére vonatkozó irányelv tervezetének vizsgálatakor is határozott, de megfontolt megközelítést szorgalmazott a kereskedelmi célzatú hamisítás elleni fellépésre vonatkozóan.

4.20 A WTO a maga részéről a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló megállapodásban (TRIPS-megállapodás) a jogtulajdonosok részéről felmerülő esetleges visszaélésekre figyelmeztetett, amelyek korlátozhatják a versenyt, vagy esetleg nem felelnek meg az általános érdekeknek.

4.21 „Célok: A szellemi tulajdonjogok védelmének és tiszteltetésének tartásának hozzá kell járulnia a technológiai innováció előmozdításához, a technológiák átadásához, illetve terjesztéséhez a technikai ismereteket előállító, illetve azokat felhasználó szereplők kölcsönös előnyére, megfelelő módon előmozdítva a

társadalmi és gazdasági jólétet, és biztosítva a jogok és a kötelezettségek közötti egyensúlyt”.

4.22 Alapelvek: [...] 2. Megfelelő – de csakis a jelen megállapodás rendelkezéseivel összeegyeztethető – intézkedésekre lehet szükség annak megelőzése végett, hogy a jogtulajdonosok a szellemi tulajdonjogokkal visszaéljenek, illetve hogy olyan gyakorlatokat alkalmazzanak, amelyek ésszerűtlen mértékben korlátozzák a kereskedelmet, vagy károsan érintik a nemzetközi technológiát.

4.23 Az EGSZB korábbi, a 2003. október 29-én elfogadott, „Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a szellemi tulajdon jogtiszteltetéséről és eljárásokról” című véleményében ⁽⁶⁾ már kifejtett észrevételei megfelelnek a TRIPS célkitűzéseinek (7. cikk) illetve alapelveinek (8. cikk (2) bekezdés), melyeknek az irányelv preambulumbekkezdéseiben is meg kellene jelenniük, mivel az esetleges szankciók nem választhatók el teljesen a materiális jogoktól, és nem hagyhatják figyelmen kívül az ipari tulajdonjogok, illetve a műalkotásokhoz kapcsolódó szellemi tulajdonjogok tulajdonosai részéről előforduló esetleges visszaéléseket sem. ⁽⁷⁾

Kelt Brüsszelben, 2008. szeptember 18-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁶⁾ HL C 32., 2004.2.5., 15. o.

⁽⁷⁾ A Kereskedelmi Világszervezet (WTO) létrehozó, 1994. április 15-én Marrakeshben aláírt – a többoldalú tárgyalások uruguayi fordulóján (1986–1994) elért megállapodásoknak az Európai Közösség nevében a hatáskörébe tartozó ügyek tekintetében történő megkötéséről szóló, 1994. december 22-i 94/800/EK tanácsi határozattal jóváhagyott – egyezmény (HL L 336., 1994.12.23., 1. o.) I. C. mellékletét képező „TRIPS”-megállapodás III. részének a címe: „A szellemi tulajdonjogok érvényesítése”. Az ebben a részben található 41. cikk (1) és (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik: „A tagok kötelesek biztosítani, hogy a nemzeti jogukban rendelkezésre álljanak azok a jogérvényesítési eszközök, amelyek a jelen Megállapodásban meghatározott, szellemi alkotásokra vonatkozó jogok megsértése esetén hatékony eljárást tesznek lehetővé, ideértve a jogsértések megelőzésére, valamint a további jogsértésektől való elrettentésre szolgáló, megfelelő jogorvoslatokat. Az említett eljárásokat oly módon kell alkalmazni, hogy ne gátolják a törvényes kereskedelmet, és biztosítékot nyújtsanak a velük való visszaéléssel szemben [...]”.